

TEMA

alain de botton

umění cestovat

TEMA

Alain de Botton

Umění cestovat

alain de botton

umění cestovat

Copyright © 2002 by Alain de Botton
Translation © Alice Hyrmanová McElveen, 2010
Cover and layout © Lucie Mrázová, 2010

ISBN 978-80-87162-92-7
ISBN 978-80-7473-015-3 (PDF)

Michele Hudchisonové

ODJEZD

Místa:

*Londýn,
Hammersmith*

Barbados

Průvodce:

J. K. Huysmans

1.

Těžko říct, kdy tenkrát zima vlastně začala. Zhoršení přicházelo pozvolna, jako když člověk stárne, ze dne na den téměř nepostižitelně, dokud se to roční období nestalo trvalou, neúprosnou skutečností. Nejdříve se dostavil pokles večerních teplot, pak dny vytrvalého deště, vítr od Atlantiku útočil ve zmatených poryvech, bylo vlhko, listí opadávalo a hodiny se posunuly zpět – i když tu a tam ještě přicházely okamžiky dočasné úlevy, kdy se ráno dalo vyjít ven bez kabátu a nebe bylo jasné a bez mráčku. Byly to však jen klamné známky zdánlivého uzdravení pacienta, kterému stojí smrt u lůžka. V prosinci už tu byla nová roční doba docela zabydlená a téměř denně přikrývala město hroživou ocelově šedou oblohou, jako na obrazech od Mantegny či Veronesa, takové ideální pozadí k ukřižování Krista nebo ke dni strávenému pod peřinou. Náš místní park se proměnil ve skličující plochu z bláta a vody, v noci osvětlovanou lampami zmáčenými deštěm.

William Hodges, *Tahiti znovu navštívené*, 1776

Když jsem ho jednou večer míjel v prudkém lijáku, vybavil jsem si jeden zvlášť horký den letošního léta, kdy jsem tu ležel natažený na trávniku, vyklouzl jsem z bot a bosými chodidly laskal trávu. Ten přímý kontakt se zemí ve mně tehdy vyvolal pocit svobody a rozletu, léto prolomilo obvyklé hranice mezi uvnitř a venku a umožnilo mi cítit se v širém světě stejně doma jako ve vlastním pokoji.

Ale teď mi byl park znovu cizí, z trávniku se v tom neustávajícím dešti stalo prostranství pusté a nehostinné. Kdyby snad na mě v tu chvíli padla tíseň či podezření, že v životě nelze dosáhnout štěstí ani porozumění, pohled na promáčené budovy z tmavočervených cihel pod nízkou oblohou zbarvenou oranžovým přísvitem pouličních lamp velkoměsta by takové pocity jistě posílil.

Tyto klimatické podmínky se proti mně spikly ještě s řadou událostí, které se shodou okolností přihodily v tutéž dobu (a potvrzovaly pravdivost Chamfortova výroku, že kdyby chtěl mít člověk jistotu, že se mu ten den už nemůže stát nic odpornějšího, musel by každé ráno spolknout ropuchu) a udělaly ze mě bezbrannou kořist veliké nádherně ilustrované brožury s názvem *Zimní slunce*, která mi jednoho pozdního odpoledne nezvána přistála u dveří. Na obálce se skvělo stromořadí palem, mnohé z nich se skláněly nad písčitou pláží lemovanou tyrkysovým mořem, v pozadí za nimi hory, které okamžitě vyvolávaly představu šumících vodopádů a odpočinku ve stínu vonných ovocných stromů, chránících před žářem poledního slunce. Ta fotografie mi připomněla malby ostrova Tahiti od Williama Hodgese, které vznikly během jeho tichomořské plavby s kapitánem Cookem. Zobrazují tropickou lagunu ozářenou něžnými paprsky podvečerního slunce, kde místní dívky bezstarostně (a bez oděvu) skotačí v bujném zeleni. Když během kruté zimy roku 1776 Hodges tyto obrazy vystavoval v londýnské Royal Academy, budily v divácích úžas a touhu – a staly se pak předlohou pro všechna pozdější vyobrazení tropických idyl, včetně těch, které teď zdobily stránky *Zimního slunce*.

Autoři dotyčné brožury lstivě vytušili, jak snadno lze milého čtenáře proměnit v lovnou zvěř pomocí fotografií, jejichž přitažlivost

uráží inteligenci a odporuje jakémukoliv konceptu svobodné vůle: přeexponovanými obrázky palem, bezmračné oblohy a písčitých pláží. Čtenář zvyklý ve všech jiných oblastech svého života postupovat s notnou dávkou obezřetnosti a skepse se při pohledu na ně navrácí do jakéhosi stavu prapůvodní nevinnosti a optimismu. Touha, kterou dotyčná brožura vyvolala, je dojemným a zároveň komickým příkladem toho, jak lidské plány (a dokonce i celé životy) mohou být ovlivněny těmi nejprostšími a nejméně prozkoumanými obrázky štěstí; jak pouhý pohled na fotografii palmy sklánějící se v tropickém vánku může být příčinou zdlouhavé a ničivě nákladné cesty.

Rozhodl jsem se, že pojedu na Barbados.

2.

Vycházíme-li z předpokladu, že našim životům vládne touha nalézt štěstí, pak nám asi málokterá lidská činnost osvětlí zákony a dynamiku tohoto hledání – se všemi jeho vášněmi i protiklady – lépe než právě cestování. Vyjadřujeme jím, ač třeba nejasně, své představy o tom, jak by mohl vypadat život osvobozený od nutnosti pracovat a bojovat o přežití. A přece málokoho napadne, že tahle činnost v sobě skrývá filozofické problémy, tedy otázky, o kterých je potřeba uvažovat ještě jinak než čistě prakticky. Odevšad se na nás hrnou informace o tom, kam máme cestovat; téměř nikdo nám neříká *proč* a *jak* bychom to měli dělat – ačkoliv se zdá, že umění cestovat přirozeně nabízí řadu otázek, které nejsou ani jednoduché, ani triviální a jejichž studium by mohlo být skromným příspěvkem k pochopení konceptu, jemuž starořečtí filozofové dali krásný název *eudaimonia* neboli lidský rozkvět a který se někdy také definuje jako vnitřní blaho či duševní slast.

3.

Jedna z těch otázek se dotýká vztahu mezi očekáváním cesty a realitou cestování. Dostal se mi do ruky výtisk románu J. K. Huysmanse *Naruby*, vydaný v roce 1884. Jeho dekadentní a misantropický hrdina, aristokrat Duc des Esseintes, se chystá na cestu do Londýna a před-

kládá přitom krajně pesimistickou analýzu rozdílu mezi naší představou určitého místa a tím, co se může přihodit, když na to místo dorazíme.

Huysmans vypráví, že Duc des Esseintes žil sám v obrovské vile na okraji Paříže. Opouštěl ji jen málokdy, aby se vyhnul kontaktu s tím, co považoval za lidskou ošklivost a hloupost. Když byl ještě mladík, vydal se jednoho odpoledne na několik hodin do blízké vísky a pocítil, jak jeho nechuť k lidem rychle přerůstá v zuřivou nenávist. Od té doby raději trávil celé dny sám ve své studovně, kde v posteli četl klasickou literaturu a spřádal zatrpklé úvahy o lidstvu. Avšak jednoho krásného rána sám sebe překvapil tím, že náhle pocítil silnou touhu odcestovat do Londýna. Ta touha ho přepadla, když seděl u krbu zahloubán do četby Dickensova románu. Kniha evokovala obrazy anglického života, o kterých dlouze přemítal a které stále silněji toužil spatřit. Když už své vzrušení nemohl ovládnout, nařídil služebníkům, aby mu přichystali zavazadla na cestu, oblékl si šedý tvídivý oblek v barvě myší srsti, šněrovací botky se sponkami, na hlavu si nasadil malý tvrďák, zabalil se do šedomodrého haveloku a odejel nejbližším vlakem do Paříže. Jelikož mu tam do odjezdu londýnského vlaku zbývalo ještě dosti času, navštívil anglické knihkupectví Galignani v Rue de Tivoli a zakoupil si tam Baedekerův *Průvodce Londýnem*. Našel v něm jadrná líčení krás velkoměsta, která ho uvedla do stavu sladkého vytržení. Přesunul se do blízkého vinného sklípku, jehož klientela byla z velké části anglická. Panovala tu dickensovská atmosféra: vzpomínal na scény, v nichž Malá Doritka, Dora Copperfieldová a Ruth, sestra Toma Pinche, sedávaly v podobně útulných, jasně osvětlených místnostech. Jeden zákazník měl bílé vlasy a zardělou pleť pana Wickfielda a zároveň flegmatickou, mazanou tvář a neúprosné oko pana Tulkinghorna.

Des Esseintes pocítil hlad, a tak přešel do anglické restaurace v Rue d'Amsterdam, blízko nádraží Saint Lazare. Bylo tam temno a zakouřeno, řada píp lemovala barový pult, na němž bylo vidět šunky začouzené jako staré housle a miniově zbarvené humry. U dře-

věných stolků seděly robustní Angličanky s chlapskými obličejí, se zuby velikými jako lopatky, s tvářemi zbarvenými jako jablka, s dlouhýma rukama a s velkými chodidly. Des Esseintes našel volný stolek, objednal si polévku z volské oháňky, sušenou tresku, porci hovězí pečeně s brambory, pár pint piva a kus stiltonského sýra.

Jak se však blížil čas, kdy měl nastoupit do vlaku a učinit své sny o Londýně skutečností, přemohla ho náhlá ochablost. Uvědomil si, jak namáhavá by ve skutečnosti byla cesta do Londýna, jak by teď musel utíkat na nádraží, shánět nosiče, nastoupit do vagonu, pře-trpět noc v nezvyklé posteli, stát ve frontách, trpět zimou a vláčet svou křehkou tělesnou schránku po zajímavostech tak skvěle vyliče-ných v baedekeru – a pošpinit tím svůj sen: „K čemu se vůbec hýbat, když člověk může tak velkolepě cestovat vsedě na židli? Cožpak není už v Londýně, který ho tu obklopuje svými pachy, svou atmosférou, svými obyvateli, svými krměmi, svým nádobím? Čeho více by se tam mohl nadít než čerstvých zklamání?“ Stále ještě seděl u svého stolku a takto přemítal: „Zajisté jsem musel trpět přechodným pomínutím smyslů, když jsem dokázal odvrhnout vize své poslušné představi-vosti a jako nějaký hňup jsem uvěřil tomu, že je potřebné, zajímavé a užitečné někam cestovat.“

A tak Des Esseintes zaplatil, vyšel ven a prvním vlakem odejel zpět do své vily i se všemi svými kufry, balíky, vaky, dekami, deštníky a ho-lemi – a nikdy již domov neopustil.

4.

Všichni dobře víme, že realita cestování nebývá totožná s naším očekáváním. Stoupenci pesimistického směru, jehož čestným patronem by mohl být právě Des Esseintes, z toho usuzují, že skutečnost nás vždycky musí zklamat. Pravdivější a užitečnější by snad bylo předpo-pládat, že skutečnost bude především *odlišná*.

Po dvou měsících očekávání jsem jednoho bezmračného únorové-ho odpoledne – spolu se svou společnicí M. – přistál na barbadoském letišti Grantleyho Adamse. Od letadla k nízké letištní budově to byla

jen krátká procházka, ale stačila na to, abych zaznamenal revoluční proměnu podnebí. Během několika málo hodin jsem se dostal do horké a vlhké atmosféry, jaká by doma nastala nejdříve za pět měsíců, a ani pak by nikdy nedosáhla takové intenzity.

Nic tu nebylo tak, jak jsem si to představoval – což je překvapující pouze tehdy, když vezmeme v úvahu, co jsem si to vlastně představoval. V předcházejících týdnech kroužily moje myšlenky na tenhle ostrov výhradně kolem tří statických mentálních obrázků, které jsem si vytvořil při čtení brožury a leteckého řádu. Na prvním byla pláž s palmou rýsující se proti zapadajícímu slunci. Druhý zobrazoval hotelový bungalov s francouzským oknem, jímž bylo vidět do pokoje s dřevěnou podlahou a bíle povlečenou postelí. A ten třetí byl obraz azurové oblohy.

Kdyby se mě na to byl někdo zeptal, jistě bych si uvědomil, že ostrov musí zahrnovat i další elementy, ale k vytvoření představy o něm jsem je nepotřeboval. Choval jsem se jako návštěvník divadla, který si snadno představí, že se děj na jevišti odehrává v Sherwoodském lese nebo ve starém Římě jen proto, že je na kulisách namalována jedna dubová větev nebo jeden dórský sloup.

Jakmile jsem tam však dorazil, zaútočila na mě řada věcí s naléháním, že i ony právem náleží k významu jména Barbados. Například obrovská zásobárna benzinu ozdobená žlutým a zeleným emblémem firmy British Petroleum či budka z překližky, v níž seděl pasový úředník v hnědém obleku bez poskvrnky a s výrazem soustředěného zájmu (jako badatel studující stránky rukopisů v hlubinách knihovny) beze spěchu zíral do pasů fronty turistů, která už z letištní budovy začínala přerůstat až na okraj přistávací plochy. Nad dopravním pásem se zavazadly se vznášela reklama na rum, v chodbě k celnici visel obraz ministerského předsedy, v příletové hale byla směnárna a před letištní budovou chaotický shluk taxikářů a turistických průvodců. Tato přemíra optických vjemů měla snad jen jednu nevýhodu, totiž že přes ni bylo jaksí obtížnější vidět ten ostrov Barbados, na který jsem se přijel podívat.

V mých představách bylo mezi letištěm a hotelem jednoduše vaku-
um. Mezi posledním řádkem itineráře (krásně rytmickým „Přílet BA
2155 v 15,35“) a obrázkem hotelového pokoje neexistovalo v mé mysli
zhola nic. Rozhodně jsem se předem netěšil na otřepaný gumový pás
přivázející zavazadla, proti jehož zjevení jsem teď vnitřně protestoval;
nikdy mi nepřišly na mysl ani dvě mouchy tančící nad přeplněným
popelníkem, ani bílý taxík s palubní deskou potaženou napodobeni-
nou tygří kůže, ani zatoulaný pes na pustém prostranství za letištěm,
ani reklama na „Luxusní byty“ u kruhového objezdu na křižovatce,
ani továrna s názvem *Bardak Electronics*, ani řada budov se střechami
z červeného a ze zeleného plechu, ani gumové držátko mezi okny
taxíku s droboučným nápisem Volkswagen, Wolfsburg, ani pestroba-
revný keř, jehož jméno jsem neznal, ani hotelová recepční hala s ho-
dinami ukazujícími čas v šesti různých místech světa, natož přání
připíchnuté u recepcie na zdi, které s dvouměsíčním zpožděním hlá-
salo „Veselé Vánoce“. Teprve několik hodin po příletu jsem se konečně
shledal s pokojem, na který jsem se těšil, přestože v mých představách
nevystupovala ani rozměrná klimatizační jednotka, ani – ač jsem ji
uvítal – koupelna z umakartových panelů s nápisem stroze upomína-
jícím hosty, aby neplýtvali vodou.

Za náš sklon zapomínat, co všechno ještě na světě existuje kromě
věcí, které očekáváme, snad částečně mohou umělecká díla. V nich
totiž dochází ke stejnému procesu zjednodušení a výběru, s jakým
pracuje naše představivost. Literární záznamy obsahují jen drastic-
ky zkrácenou verzi toho, čím nás skutečnost zavaluje. V cestopise se
dejme tomu dočteme, že vypravěč procestoval celé odpoledne, než
dospěl do horského městečka X, a po noci strávené v tamějším stře-
dověkém klášteře se probudil do mlhavého ranního úsvitu. Jenomže
my nikdy jen tak neprocestujeme odpoledne. Sedíme ve vlaku. Oběd
v našich útrokách prochází nesnadným zažívacím procesem. Sedadla
mají šedé potahy. Vyhlížíme ven na pole. Vracíme se pohledem zpět
dovnitř. V hlavě se nám otáčí buben plný starostí a obav. Povšimneme
si visačky na kufru v přihrádce nad protějšími sedadly. Poklepáváme

prstem na rám okénka. Do zatrženého nehtu na ukazováčku se nám zachytí nitka. Začíná pršet. Dešťová kapka si klestí blátivou cestičku dolů po zaprášeném okénku. Napadá nás otázka, kam jsme si asi dali jízdenku. Díváme se opět ven na pole. Stále ještě prší. Konečně se vlak rozjíždí. Přejíždí přes železný most a pak se z neznámého důvodu zastavuje. Na okno usedá moucha. A to se sotva dostáváme ke konci první minuty úplného a nezkráceného líčení událostí skrývajících se za ošidnou větou „procestoval odpoledne“.

Vypravěč, který by nám poskytl takovouto záplavu podrobností, by nás jistě také velmi rychle začal dohánět k šílenství. Naneštěstí ovšem život sám často dává přednost tomuto způsobu vyprávění, unavuje nás neustálým opakováním, zavádějícím důrazem a bezvýznamnými zápletkami. Nutí nás, abychom si povšimli nápisu Bardak Electronics, držátka v autě, zatoulaného psa, vánočního přání a mouchy, která usedá nejdříve na okraj a pak doprostřed plného popelníku.

Čímž se nám vysvětluje pozoruhodný úkaz, že cenné prvky zkušenosti lze asi snáze vnímat v umění a ve stavu očekávání než ve skutečnosti. Umělecká představivost i představivost našeho očekávání totiž vynechávají a zahušťují, eliminují nudné chvíle a zaměřují naši pozornost na klíčové okamžiky, a tím – aniž by lhaly či přikrašlovaly – dodávají životu svěžest a ostrost, které v matoucí mlze přítomnosti život často postrádá.

Jak jsem tak během své první karibské noci ležel v posteli a myslel na cestu, která mě sem přivedla (venku v křoví bylo slyšet cvrčky a cosi tam šramotilo), zmatenost přítomného okamžiku už začínala opadat a určité události vystupovaly do popředí, neboť paměť se v tomto ohledu podobá představivosti: je nástrojem zjednodušení a výběru.

Přítomnost lze přirovnat k rozvláčnému filmu, z něhož paměť a očekávání vybírají hlavní fotografické záběry. Z letu trvajícího devět a půl hodiny si má aktivní paměť tehdy uchovala jen šest nebo sedm nehybných snímků. Dnes už z nich přežívá pouze jeden: tác s občerstvením. Ze zážitků na letišti se mi vybavovala jen fronta před pasovou

kontrolou. Vrstvy mých prožitků se sesedly do kompaktního a jasně vymezeného obrazu: stal jsem se člověkem, který přiletěl z Londýna a ubytoval se v tomto hotelu.

Brzy jsem usnul a probudil se do svého prvního karibského úsvitu – i když za těmito strohými slovy se pochopitelně skrývalo mnohem víc.

5.

Existovala ještě jedna země, kterou si Des Esseintes přál spatřit již dlouho před svou zamýšlenou cestou do Anglie, a to Holandsko. Představoval si, že to tam bude vypadat jako na obrazech Teniersových a Steenových, Rembrandtových a Ostadových; těšil se na patriarchální dobrodušnost a na výbuchy bujného veselí; na tiché dvorky obklopené cihlovými zdmi a na služebná děvčata bledých líček nalévající mléko. A tak odcestoval do Haarlemu a do Amsterdamu – a zažil velké zklamání. Ne že by snad malby lhaly, našel tu určitou dobrodušnost i veselí, několik pěkných cihlových dvorků i pár služek, které nalévaly mléko, ale tyto perly se ztrácely v kaši všedních obrázků (restaurace, kanceláře, jednotvárné budovy, nezajímavá pole), které velcí holandsští malíři nikdy nemalovali a jejichž přítomnost způsobila, že jeho zážitky z cest po Holandsku působily jaksi rozředěně v porovnání s odpolednem stráveným v holandských expozicích Louvru, kde byla v několika málo místnostech soustředěna sama podstata holandské krásy.

Des Esseintes se tak ocitl v paradoxní situaci, kdy se cítil mnohem více v Holandsku – to jest v intenzivnějším kontaktu s těmi prvky holandské kultury, které měl nejraději – při pohledu na vybrané obrazy Holandska v galerii, než když tou zemí se šestnácti zavazadly a dvěma sluhy skutečně cestoval.

6.

Toho prvního rána jsem se probudil časně, vklouzl jsem do hotelového županu a vyšel na verandu. Obloha byla za ranního rozbřes-

ku světélounce šedomodrá a zdálo se, že po tom nočním šramocení teď všechna boží stvoření, ba dokonce i vítr, spí hlubokým spánkem. Kolem byl klid jako v knihovně. Venku před hotelovým pokojem se rozprostírala široká pláž, jejíž nejbližší část byla porostlá kokosovými palmami a která se pak už dál volně bez překážek svažovala k moři. Přelezl jsem nízké zábradlí verandy a kráčel po písku přes pláž. Příroda tu ukazovala svou nejlaskavější tvář. Jako by tím, že stvořila tuto malou zátoku ve tvaru podkovy, chtěla odčinit svou mrzutost a výbuchy zuřivosti v jiných částech světa a pro jednu vystavit na odív pouze velkorysou štědrost. Palmy poskytovaly stín a mléko, mořské dno bylo vystlané mušlemi, písek jemný jako prach měl barvu zralé pšenice a vzduch – i ve stínu prohrátý – obléval tělo hlubokým teplem, tak nepodobným prchavé hřejivosti severní Evropy, která je i uprostřed léta neustále připravena ustoupit nárokům průbojnějšího domácího chladu.

Na samém okraji moře jsem si našel lehátko. Naslouchal jsem ti-
chému mlaskání u svých nohou, které mi znělo, jako když přátelský
obr diskrétně usrkává vodu z obrovského poháru. Několik ptáků se
probudilo a začalo z nadšení nad novým ránem kroužit vzduchem.
Mezi stromy za mnou bylo vidět lýkové střechy nízkých bungalovů
hotelu. Předě mnou se rozprostíral ten pohled z fotografie v brožurce:
pláž se táhla v něžné křivce k ohbí zátoky, za ní se tyčily kopce porostlé
džunglí a kokosové palmy z první řady se nepravdělně skláněly
nad azurové moře, jako by některé z nich natahovaly krky, aby se lépe
nastavily slunci.

Tento popis je ovšem jen velmi nedokonalým odrazem toho, co se
mi toho rána odehrávalo v mysli, která byla ve skutečnosti mnohem
roztěkanější a zmatenější, než by se zdálo z předchozích odstavců.
Povšiml jsem si sice několika ptáků kroužících vzduchem v ranním
nadšení, ale moji pozornost odváděla řada nepatřičných a nesouvise-
jících věcí, jako například bolení v krku, které se začalo projevovat už
během cesty sem, starost o to, že jsem jednomu kolegovi v práci za-
pomněl říct o svém odjezdu, tlak na spáncích po obou stranách hlavy

a rostoucí potřeba jít na záchod. A tak se tu poprvé vynořila nesmírně závažná a dosud přehlížená skutečnost: že jsem totiž mimoděk sem na ostrov s sebou přivezl i sebe sama.

Soustředíme-li se na vyobrazení či popisy vzdálených krajín, snadno na sebe zapomeneme. Když jsem doma přejížděl očima po fotografiích ostrova Barbados, nikdo mě nevaroval, že ty oči jsou důvěrně propojené s tělem a myslí, které mě budou všude provázet a jejichž přítomnost se může časem projevit způsobem, jenž ohrozí, či přímo zmaří schopnost ocenit to, co sem oči přijely spatřit. Doma jsem se mohl plně soustředit na obrázek hotelového pokoje, pláže nebo oblohy a nevěnovat pozornost složité bytosti, v jejíž mysl se tato pozorování odehrávala a pro niž to všechno představovalo jen nepatrnou součást významnějšího, složitějšího úkolu žít.

Brzy vyšlo najevo, že tělo i mysl jsou mi jen velmi vrtošivými pomocníky při plnění mého poslání co nejlépe si vychutnat cíl cesty. Tělu se nedařilo usnout, naříkalo si na horko, na mouchy a na potíže se zažíváním hotelové stravy. Mysl zase projevila naprostou oddanost úzkosti, nudě, bezdůvodnému smutku a záchvatům finanční paniky.

Zdá se, že namísto trvalé, nepřerušované spokojenosti, kterou očekáváme, musí radost z určitého místa a na tom místě být jen letmým zážitkem, který se myslí jeví jako zcela náhodný: je to chvíle, v níž se nám podaří vnímat své okolí natolik, že pozitivní myšlenky o minulosti i budoucnosti splývají a úzkosti se utiší. Tento stav ovšem málokdy přetrvá déle než deset minut. Na obzoru vědomí se nutně začnou shlukovat nové formace úzkosti, stejně jako se dešťové mraky každých pár dní neodvratně hrnou na západní pobřeží Irska. Minulá vítězství ztrácejí lesk, v budoucnosti se objevují komplikace a nádherný výhled se stává neviditelným jako všechno, co nás trvale obklopuje.

Bylo mi souzeno odhalit nečekanou kontinuitu mezi melancholickým já, kterým jsem býval doma, a tím novým člověkem, jímž jsem se měl stát na ostrově. Tato spojitost byla v naprostém rozporu s radikální změnou krajiny a podnebí, kde se i vzduch zdál být složený z jakési jiné, příjemnější substance.

Jacob van Ruisdael, *Pohled na Alkmaar*, asi 1670–1675

Dopoledne toho prvního dne jsme s M. seděli na lehátkách před chatičkou na pláži. Nad zátokou se stydlivě vznášel osamocený mrak. M. si nasadila sluchátka a začala psát poznámky o knize Emila Durkheima *O sebevraždě*. Rozhlédl jsem se kolem sebe. Vnější pozorovatel by usoudil, že se nacházím na místě, kde právě ležím. Avšak mé „já“ – tedy vědomá část mého já – ve skutečnosti opustilo tělesnou schránku, v níž přebývalo, aby se mohlo věnovat starostem o budoucnost, přesněji řečeno otázce, zda budou obědy zahrnuty v ceně hotelového pokoje. O dvě hodiny později, když jsem seděl u stolku v rohu restaurace našeho hotelu a pojídal papáju (oběd a místní daně zahrnuty v ceně pokoje), se to „já“, které mě předtím opustilo venku na lehátku, rozhodlo odstěhovat ještě jinam a tentokrát úplně opustilo ostrov, aby navštívilo problematický projekt plánovaný na budoucí rok.

Zdá se, že příroda už před dávnými věky poskytla jakousi zásadní evoluční výhodu těm příslušníkům našeho živočišného druhu, kteří se neustále sužovali obavami o to, co bude dál. Tito naši předkové si sice nejspíš nedokázali své prožitky patřičně vychutnat, ale právě oni přežili a utvářeli pak charakter svých potomků, zatímco jejich uvolněnější současníci, schopní plně prožívat přítomnou chvíli i místo, na které je osud právě postavil, skončili násilnou smrtí, nabodnutí na rozích nějakého nepředvídaného bizona.

Své neustálé obavy o budoucnost si naneštěstí jen velmi těžko zpětně vybavujeme, protože jednou z prvních věcí, které nám po návratu domů vypadnou z paměti, je právě to, jak velkou část minulosti jsme věnovali úvahám o věcech příštích; jak velkou část minulosti jsme tedy trávili jinde než tam, kde jsme se právě nacházeli. Ve vzpomínkách, stejně jako v očekávání, má obraz místa čistou, průzračnou kvalitu: místo samo má možnost vystoupit do popředí.

Jestliže se mi doma před cestou jevila věrnost zvolenému místu zcela reálná, bylo to zřejmě proto, že jsem se nikdy nepokusil zahledět se na nějaký obrázek ostrova Barbados dostatečně dlouho. Kdybych si byl jeden rozložil na stole a donutil se zírat jen na něj po dobu pětadvaceti minut, moje mysl i tělo by se přirozeně zatoulaly